

„A doktrína biztosítja a hadsereg közös filozófiáját, egységes nyelvezetét és az erő kifejtések egységességét.”
George H. Decker vezérezredes¹

Mező András

A Magyar Honvédség doktrínafejlesztése² – 2. rész

DOI 10.17047/HADTUD.2018.28.1.48

A szerző felhívja a figyelmet a Magyar Honvédségben (MH) uralkodó néhány félreértésre a doktrínákkal kapcsolatban. Röviden áttekinti a doktrína fogalmát, helyét, szerepét, majd a doktrínafejlesztés jelenlegi rendszerét és a fejlesztés irányait. A doktrínák alapvető szerepet játszanak az MH feladatainak ellátásában, mert azt az elvrendszert biztosítják, ami összeköti a nemzeti célokat a rendelkezésre álló forrásokkal. Másrészt a stratégiai szemlélet és a hadműveleti-harcászati szint, valamint a magyar és a NATO katonai gondolkodás közötti kapcsolatot teremtik meg. A doktrínák szerepének alulértékelése súlyos működési zavarokhoz vezethet.

Hogyan készülnek a doktrínák?

A magyar katonai doktrínafejlesztés elméletileg a NATO-val szoros összhangban épült fel, néhány jelentéktelennek tűnő, de fontos különbséggel.

A szövetségi gyakorlat³

A NATO összhaderőnemi publikációk fejlesztésének előírásait az AAP-47⁴ és az AAP-3⁵ szövetségi adminisztratív kiadványok tartalmazzák. A NATO szabványosítási programjának célja, hogy a szövetség tagjai fennakadás nélkül tudjanak együttműködni egymással a műveletek legszélesebb körében és a lehető legalacsonyabb

1 George H. Decker vezérezredes (1902–1980). Az Amerikai Egyesült Államok hadseregének volt vezérkari főnöke (1960–1962).

2 A mű a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 azonosítószámú, „A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” elnevezésű kiemelt projekt keretében működtetett Ludovika Kutatócsoport keretében, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem felkérésére készült.

The work was created in commission of the National University of Public Service under the priority project KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 titled „Public Service Development Establishing Good Governance” in the Ludovika Research Group.

Das Werk wurde im Rahmen des Prioritätsprogramms mit Identifikationsnummer KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 mit dem Titel „Entwicklung des Öffentlichen Dienstes gerichtet auf Gute Regierungsführung” in der Ludovika Forschungsgruppe fertiggestellt.

3 A NATO doktrínafejlesztésének részletes leírását lásd: Mező András: A brit doktrínafejlesztés rendszere. Honvédségi Szemle, 2015/6. szám, 17. o.

szinteken is. A szabványosítási folyamat ezért kiterjed a katonai gondolkodás alapjait lefektető doktrínákra (Allied Joint Publication – AJP), a harcászati szabályzatokra (Allied Tactical Publication – ATP) és logisztikai előírásokra (Allied Logistics Publications – ALP) is. A szabványosítás szervezeti felelőse a NATO Szabványosítási Iroda (NATO Standardisation Office – NSO), mely felügyeli a szabványosítási bizottságok munkáját.

A NATO doktrínafejlesztésének első lépése a doktrínarendszer hiányosságának felismerése. A doktrinális deficit tudatosulása általában a műveletek során keletkező tapasztalatokból fakad. A tapasztalat-feldolgozó rendszer a hadműveletek során, az azonnal javítandó és megszüntetendő hiányosságokon túlmenően, rámutat azokra a tapasztalatokra, melyeket be kell építeni a doktrínákba, eljárásokba és a kiképzésbe. A megfigyelésekből, a műveleti jelentésekből és a gyakorlatokat követő jelentésekből megállapítható hiányosságokat, amennyiben szükséges, az úgynevezett *fejlesztési folyamaton* keresztül feltárják, és a következtetéseket, javaslatokat beépítik a megfelelő doktrínákba.

A NATO doktrínák fejlesztésének konkrét tennivalóira, az ügyintézésre úgynevezett *gondnokot* (custodian), felelőst jelölnek ki. Gondnok lehet egy nemzet vagy a NATO valamelyik testülete (kiválósági központ, stratégiai parancsnokság stb.) is. A felelős feladata az AAP-47-ben meghatározott adminisztrátori teendők elvégzése, a munkacsoport, a szerző (szerzők) és a szerkesztők kijelölése.

Elsőként a doktrínatervezet *kezdeti tanulmánya* készül el a kezdeményezés alapján, melyet megkööröztetnek, majd a nemzetek és releváns NATO-testületek kommentárjait összegyűjtik és bedolgozzák a „végleges” tanulmányba. A tanulmányt még egyszer egyeztetik a doktrína-architektúra többi elemével és gondoskodnak róla, hogy mind vertikálisan, mind horizontálisan harmonizáljon valamennyi más doktrínával. A munkacsoport a horizontális egyeztetéseket úgy végzi el, hogy a doktrína azon szövegrészeire felhívja a figyelmet, amelyek más szakterületet is érintenek. A vertikális doktrína-harmonizáció kérdése sokkal összetettebb. A doktrínák írócsoportjának feladata, hogy a doktrínaszerkezetben (architektúrában) pontosan határozzák meg az adott doktrína helyét, azaz az alá- és a fölrendelt doktrínát, így pontosan követhetőek az összefüggések, elkerülhetőek az ellentmondások és a duplikációk is.

A doktrínafejlesztés elengedhetetlen feltétele az egyezményes és szabványos terminológia használata. A NATO terminológiai egységesítési folyamatának végeredményeként megszülető kifejezések használata valamennyi NATO-doktrínában kötelező! Tilos rokon értelmű szavakat (szinonimákat) használni, nemzeti katonai kifejezések angolra fordítását alkalmazni stb., melyek nem felelnek meg az egyértelműség és félreérthetlenség követelményének. Valamennyi NATO-doktrína melléklete tartalmazza az adott szakterület legfontosabb kifejezéseit és azok meghatározását, a rövidítéseket és azok jelentését.

4 AAP-47 (A) Allied Joint Doctrine Development Supplement to AAP-3 (J), September 2011., Edition A Version 2

5 AAP-03(J) Joint Implementation Guide Ed 1 Rev 2, NSO honlap: http://nso.nato.int/nso/zzLinks/AAP3%28J%29_Related.html, Letöltve 2015. február 17.

A végleges tervezetet a horizontális, a vertikális és a terminológiai harmonizálás után megküldik a nemzetek számára, hogy lefolytassák *saját nemzeti elfogadási eljárásukat*.

A NATO stratégiai szintjén elhelyezkedő doktrínákkal szemben nagyon magas a követelmény: csak a nemzetek teljes konszenzusával, fenntartás nélkül elfogadott doktrínák lesznek úgynevezett *ratifikációs tervezetek*, melyeket a nemzetek saját nemzeti eljárásaik szerint elfogadnak és bevezetnek.

Ha a doktrína keresztülment a nemzetek ratifikációs eljárásán és teljesítette a követelményeket, akkor kerül sor a kihirdetésre.

A magyar gyakorlat

A magyar gyakorlat emlékeztet a NATO koncepciófejlesztésére, azonban néhány meglepő és lényeges különbséget lehet felfedezni.

Sajnos a magyar doktrínák készítése nem élvezzi sem a politikai, sem a katonai vezetés figyelmét, ezért nyilván nem is tükrözheti a legfelsőbb stratégiai vezetés nézeteit. Másodszor: a doktrínafejlesztés nem a tapasztalat-feldolgozás eredményeire támaszkodik. A magyar tapasztalat-feldolgozó adatbázis mindössze négy, stratégiai szintű feldolgozott tapasztalatot tartalmaz, egyik sem kapcsolódik műveleti tapasztalatokhoz.⁶ Harmadszor: a magyar doktrínák nem alkotnak összefüggő, konzisztens rendszert, a rendszer számos ellentmondást tartalmaz, nem harmonizál a NATO-doktrínákkal.

Komoly hiányosság, hogy a magyar doktrínafejlesztésnek nincs visszacsatolása a felhasználói oldalról. A doktrínák olvasóinak és felhasználóinak nincs fóruma vagy lehetősége észrevételeik megtételére, nem lehetséges a jelentkező hiányosságok jelzése vagy nyílt megvitatása, amelyek segítenének a problémák artikulálásában, a hiányosságok feltárásában és kiküszöbölésében. Ilyen kezdeményezések hiányában az a vélekedés alakult ki, hogy a magyar doktrínák nem kapják meg az őket megillető figyelmet és kidolgozásuk is hiábavaló fáradság.

2016-ban az MH Kiképzési és Doktrinális Központ (MH KDK) jogutódjaként megalakult az MH Hadkiegészítő, Felkészítő és Kiképző Parancsnokság (MH HFKP), amelynek egyik osztálya, a Doktrinális Kidolgozó és Szabályzatfejlesztési Osztály (DKSZFO) felelős a szabványosítási feladatokért. Az új szervezeti egység látja el a Magyar Honvédség felső szintű műveleti egységesítési (szabványosítási) és terminológia-harmonizációs feladatait, végzi az MH (stratégiai és műveleti szintű) doktrinális és (harcászati szintű) szabályzatfejlesztési tevékenységével kapcsolatos tervezői, szervezői és a koordináló tevékenységet. A DKSZFO nem készíti vagy írja a doktrínákat, hanem menedzseli készítésüket, és még elvileg sem feladata a magyar doktrínák közötti vertikális és horizontális, valamint a magyar és a NATO doktrínák

⁶ Az úgynevezett Központi Tapasztalati Adatbázis összesen 745 rekordot tartalmaz. A feldolgozott tapasztalatok legmagasabb minőségét a „bevált gyakorlat” jelenti, melyből hatot (négy az altiszt-avattással kapcsolatos) találunk az adatbázisban. Ezen kívül van még 308 bevezetett tapasztalat, 109 elfogadott tapasztalat, 211 azonosított tapasztalat szerepel az adatbázisban, a többi pedig csak megfigyelés. Az adatbázis 2016 őszi szűrései szerint egyetlen egy olyan tapasztalat sincs, ami a doktrínák módosítását igényelné.

közötti összhang megteremtése. Ez minden esetben a doktrínákat kidolgozó munkacsoportok felelőssége.

Az interoperabilitás kulcsa: a NATO-doktrínák hazai bevezetése

A Magyar Honvédség az országvédelmi feladatokon kívül reálisan csak alacsony intenzitású nemzetközi béketámogató műveletekben tud részt venni többnemzeti kötelékben.⁷ Mindkét feladat megköveteli a kölcsönös bizalom kiépítését, a kompatibilitást, az interoperabilitást, ezért az MH álláspontja az, hogy a magyar doktrínának a NATO közös álláspontját és elveit kell tükrözniük. (Kérdésként vetődhet fel, hogy akkor minek írjuk őket.) Nagyszerű eredménynek nevezhető, hogy a NATO legfontosabb 44 doktrínájából 43-at ratifikáltunk és bevezettünk, és mindebből csak négy doktrína bevezetése igényelt nemzeti fenntartást vagy kommentárt.⁸

A jelek szerint az MH zökkenőmentesen vette át a NATO közös gondolkodásának eredményeit tartalmazó doktrínákat, ezért kicsit meglepő, hogy mégis úgy döntött: *önálló magyar doktrínarendszert* készít. A magyar doktrínák rendeltetése ugyanis *„... az interoperabilitás biztosítása, a szövetséges és magyar katonai gondolkodás eredményeinek összefoglalása”*.⁹ Tekintettel arra, hogy az MH mindössze négy alkalommal jelentette be fenntartásait a NATO-doktrínákkal kapcsolatban, a NATO-val párhuzamosan létrehozott doktrína-rendszer mindenképpen túlzásnak tűnik.

A doktrínák rendszere

A doktrínák a NATO doktrinális rendszeréhez hasonlóan hierarchiába szerveződnek. Időközben a NATO saját struktúráját architektúrába szervezte ugyan át, ami sokkal kevésbé szigorú alá- és fölérendeltséget sugall, bár a különbség nem jelentős. A magyar doktrínarendszer még nem követte le ezeket a változásokat. A hierarchia pillanatnyilag a szabványos törzsrészlegek számozását követi úgy, hogy a számozás logikájából következtetni lehet a szakmai összetartozásokra és kapcsolatokra.

A hierarchia első szintjén az Összhaderőnemi Doktrínát találjuk, amelynek harmadik kiadása hatályos, felülvizsgálata megkezdődött. Rendeltetése az, hogy a Nemzeti Katonai Stratégiában (NKS) meghatározott végcélok és az MH számára biztosított források keretei között megtalálja azokat a megoldásokat, melyekkel a célok elérhetőek. Az ÖHD aggodalmát fejezi ki a szűkülő költségvetés miatt, ugyanis a *„...legtöbb európai országban csökkentek a védelmi költségvetések. Ez... hozzájárulhat a transzatlanti kapcsolatok meggyengüléséhez.”* De világos megoldások és koncepciók helyett a doktrína csak megismétli sok helyen az NKS alapvetéseit: *„... valószínűtlen egy hazánk ellen indított hagyományos támadás. Az MH-nak legnagyobb valószínűséggel*

7 ÖHD (3) 2-10-16. o.

8 41 doktrína elfogadva és bevezetve, kettő elfogadva jövőbeni bevezetéssel, három elfogadva és bevezetve fenntartással, egy elfogadva és bevezetve kommentárral. Egy doktrínát nem válaszoltunk meg 2016 januárjáig.

9 Magyar Honvédség Doktrínafejlesztési Terv (DOFT)

alacsony intenzitású nemzetközi béketámogató műveletekben kell részt vennie, melyekre várhatóan hazánktól jelentős, akár stratégiai távolságban fekvő területeken kerülhet sor.”¹⁰ Ezért a Magyar Honvédségnek jól kiképzett, jól felszerelt, rugalmas, hatékony, telepíthető és fenntartható erőket kell létrehoznia.¹¹

A második szinten helyezkednek el a törzsfunkciókat megjelenítő, átfogó jellegű doktrínák (felderítés, műveletek, logisztika, híradó-informatika stb.). Hiányzik ezen a szinten a művelet-tervezési doktrína, amely a NATO-struktúrában megtalálható. Van viszont két olyan doktrína, amely nincs meg a NATO-ban, így nemzeti sajátosságnak tekinthető: a kiképzési doktrína¹² és az egészségügyi doktrína.¹³

A harmadik szinten már sokkal több eltérés figyelhető meg: van két magyar doktrína, melynek a NATO-ban nincs párja: az FD-2.4 Geoinformációs Támogatás és MD-3.3.1 Légi Szállítási Doktrína;¹⁴ ugyanakkor a NATO-doktrínák között nagy számban találunk olyant, amelynek a magyar megfelelője hiányzik. Ez akár logikus is lehetne, hiszen a többségüket fenntartás nélkül elfogadtuk és bevezettük, elvileg nincs szükség arra, hogy ugyanolyan magyar doktrínát készítsünk. Kérdésként vetődhet fel, hogy akkor a többi doktrína esetében miért készült magyar nyelvű változat. A válasz valószínűleg az, hogy az angol nyelvű doktrínák gyakorlatilag elérhetetlenek, olvashatatlanok a magyar katonai közönség számára és így a magyar rendszerből hiányzó doktrínák – dacára a hivatalos jogi bevezetésnek – nem kerültek be a magyar katonai gondolkodásba, szabályzatokba, doktrínákba és az oktatásba. Ez súlyos kérdéseket vet fel a honvédség szellemi interoperabilitására nézve.

A magyar doktrína-rendszerben találunk egyetlen egy olyan doktrínát, melyet - nagyon helyesen - NATO-magyar közös doktrínaként vezettek be: a Befogadó Nemzeti Támogatás Doktrínát.¹⁵ Sajnos pont ez a doktrína az, mellyel kapcsolatban komoly jogi és pénzügyi kifogások merültek fel a tárcánál, és ezért fenntartással és jövőbeni bevezetéssel került a rendszerbe.¹⁶

Nemzeti sajátosság: önálló magyar doktrínafejlesztés

Vizsgáljuk meg, milyen alapon nyugszik az önálló magyar doktrínafejlesztés. Korábban már tisztáztam, hogy tapasztalat-feldolgozó rendszer szolgáltatja azokat a műveleti tapasztalatokból leszűrt következtetéseket (bevált gyakorlatokat vagy tapasztalatokat),

10 Uo: 2–10. o.

11 Uo: 2–11. o.

12 Ált/24 Magyar Honvédség Kiképzési doktrína (1. kiadás), MH DOFT-code: KIKD 7 Magyar Honvédség Kiadványa, 2012.

13 EÜ/7 Magyar Honvédség Összhaderőnemi Egészségügyi Doktrína (2. kiadás), MH DOFT-code: EÜD 4 Magyar Honvédség Kiadványa, 2012.

14 Hasonló kiadvány sokkal alacsonyabb, harcászati szinten található a NATO szabványok között, a Taktika, technika és eljárás (TTP) STANAG 3998 Tactics, techniques and procedures for NATO Air Transport Operations - ATP-3.3.4.3 (A). Valószínűleg a mi doktrínáknak sem a második szinten lenne a helye.

15 STANAG 2234 AJP-4.5 (Ed.B)

16 21/2015. (HK 1/2016.) HVKfH szakutasítás A NATO egységesítési egyezménynek nemzeti elfogadásáról és hatályba léptetéséről: „fenntartással: Magyarországnak aggályai vannak egyes pénzügyi kedvezményekkel és

melyeken a doktrínák fejlesztése alapszik. Az MH tapasztalat-feldolgozó rendszere ilyen értelemben nem vesz részt a doktrínák kidolgozásában, nem szolgál következtetésekkel vagy javaslatokkal. Mivel a jelek szerint a Magyar Honvédségnek nem keletkezett semmiféle releváns műveleti vagy missziós tapasztalata, mely a doktrínafejlesztést vitalizálná, bölcs gondolat a NATO közös tapasztalatait felhasználni és a NATO-doktrínákra alapozni.

A magyar doktrínafejlesztést (ellentétben a nemzetközi tapasztalatokkal) nem szabályozza semmilyen előírás, szabályozó. Az MH HFKP DSZFO működteti a Szabványosítási és Doktrinális Tanácsot (MH SZDT), mely az MH hivatalos véleményező, döntéshozó szerve doktrinális kérdésekben. Az MH SZDT elnöke a vezérkari főnök helyettese (HVKFH).

Az MH SZDT rendeltetése a NATO egységesítési egyezmények (STANAG) feldolgozása; ezzel kapcsolatos feladatok koordinálása; az MH Doktrína Hierarchia és az MH Doktrína Fejlesztési Terv (DOFT) elnevezésű okmányokban előírt feladatok felső szintű irányításával kapcsolatos tevékenységek végzése, végül pedig a hatályba léptetés előtt a nemzeti katonai doktrínák véleményezése és elfogadása. Minden második hónapban ülésezik és a hosszú távú DOFT alapján rendszeresen felülvizsgálja, és igény esetén újraírta a doktrína-kidolgozó szervezetekkel¹⁷ a releváns doktrínákat.

A doktrínafejlesztés tervező szakaszát követően, az előkészítő szakaszban a DKSZFO összeállítja a doktrína megírására vonatkozó HVKF intézkedést, majd a munkacsoport vezetője elkészíti a dokumentum szinopszist. Gyakorlatilag ezen a ponton eldőlt minden, mert a szinopszis tartalmazza a kiadvány szerkezeti felépítését (előszó, bevezetés, fejezetek, kidolgozandó kérdések, kidolgozásért felelős szervezet, illetve személy, kidolgozás határideje, fogalomjegyzék, rövidítések gyűjteménye, referencia-kiadványok megnevezése). Innovatív alkotó munkának, egyeztetéseknek, vitáknak ezek a keretek nem kedveznek.

A kidolgozó szakaszban a megszólított (kijelölt) szervezetek a számukra kijelölt fejezeteket kidolgozzák és elkészítik az első tervezetet. A konkrét ki- vagy bedolgozói munkát nem erre a feladatra elkülönített állomány végzi, nem mentesítik őket egyéb teendőik alól, hanem saját, napi munkájuk mellett kell még erre a – nagy elmélyültséget igénylő – munkára is időt szakítaniuk. Szó sincs itt szakmai, különösen nem politikai egyeztetésekről, horizontális vagy vertikális harmonizációról, és a NATO-doktrínák figyelembevétele is csak esetleges. Ahogy már jeleztem, a munkát nem kíséri az előjárók figyelme, semmiféle elismerés, dicséret vagy megbecsülés nem jár a munkával. Nem csoda, hogy a feladatot igyekeznek mindenki a lehető

a beszállítók státuszával kapcsolatban. ABefogadó Nemzeti Támogatás Egyetértési Megállapodása jelenleg még egyeztetés alatt áll a SHAPE-pel. A tárgyalások eredményétől függően Magyarország fenntartja a jogot a Befogadó Nemzeti Támogatás Doktrínát érintő későbbi fenntartások bejelentésére.” Időközben megjelent a Befogadó Nemzeti Támogatási Memorandum of Understanding-et kihirdető törvény (MK 203. szám), melynek 3.3 pontja szerint „A vonatkozó NATO doktrínákat és irányelveket a Befogadó Nemzet által azokhoz tett fenntartások és nyilatkozatok figyelembe vételével kell alkalmazni.”

17 A doktrína-kidolgozó szervezet olyan HM vagy MH szervezet, melynek szakterületét érinti az adott doktrína és az ad hoc doktrínakidolgozó munkacsoport tevékenységében részt vesz.

legalacsonyabb szintre delegálni, ahol még kevesebb rálátás van doktrinális vagy stratégiai kérdésekre és még kevésbé van lehetőség konzultációra a Nemzeti Katonai Stratégiát készítő szakpolitikusokkal, szakértőkkel vagy tekintélyes katonai gondolkodókkal.

A munkacsoport tagjai számára a doktrína-kidolgozás nem a szakmai munkájuk elismerését jelenti, hanem újabb terhet, ezért igyekeznek mindenhol a dolog könnyebb végét fogni. Ahol csak lehet, a korábbi doktrínák, elavult tankönyvek, szabályzatok idejét múlt bekezdéseit másolják, munkájukat nem egyeztetik sem a feleltes doktrínákkal, sem az egyezményes terminológiával.

Az elkészült első tervezetet a releváns katonai szervezetek között megköroztetik ugyan, de a probléma még mindig ugyanaz: túlterhelt törzstisztektől várják el, hogy munkaidejükben, feszes határidővel olvassák el az egyes esetekben több száz oldalnyi doktrínát, és fogalmazzanak meg kompetens kommentárt vagy véleményt. És természetesen nekik sincs megfelelő rálátásuk a doktrína-hierarchia többi tagjára, így ez sem javítja a koherenciát az egyes elemek között. Az esetleges beérkezett vélemények feldolgozásának nincs meg a NATO-ban létező kifinomult módszere, a „vélemény-mátrix”, azokat vagy figyelembe veszi a kidolgozó csoport vezetője vagy elveti.

A végleges tervezetet az SZDT véleményezi és a tagok egyszerű többségi szavazata alapján a hatályba léptető szakasz következik. Az egyszerű többségi szavazás ugyan felgyorsítja az ügyintéztést, egyszersmind aggodalmat is kelt a doktrínarendszer koherenciájával kapcsolatban. Ha ugyanis csak egyetlen szervezet is ellenzi a doktrína hatálybaléptetését, akkor – akármilyen nyomós szakmai, jogi, biztonságpolitikai vagy terminológiai érveléssel teszi is – véleményét figyelmen kívül hagyhatják, és azt kockáztatják vele, hogy az így megszavazott doktrína ellentmondásba fog kerülni a hierarchia más tagjaival.

A kihívások

A magyar doktrínarendszer súlyos belső ellentmondásokat hordoz és a NATO-szabványokkal is ellentétes. Egyetlen példa a teljesség igénye nélkül: látszólag elméleti kérdés a csapatok tevékenységének osztályozása, de valójában az alapfogalmakat tisztázza.¹⁸ A NATO egyértelműen négy kategóriát állít fel: *támadó, védő, stabilizáló és kiegészítő* tevékenységek. A magyar doktrína-rendszerben ugyanerről három helyen, három egymásnak és a NATO osztályozási rendszernek is ellentmondó kategóriát találunk. (Dólt betűvel emeltem ki az eltéréseket.) A magyar ÖMD¹⁹ szerint a felosztás: *támadás, védelem, különleges és harccal kapcsolatos tevékenység*, az SZMD²⁰ szerint:

18 Mező András: A csapatok tevékenységének osztályozásáról. Honvédségi Szemle, 2013/IV. szám, https://www.parbeszed.hm.gov.hu/sites/kulso/aktualitasok/honvedsegiszemle/Lapok/00_Honvedseg_i_szemle/2013/2013_4_szam.aspx, Letöltve: 2015. január 25.

19 Ált/38 Magyar Honvédség Összhaderőnemi Műveletek Doktrína (1. kiadás), MH DOFT: MD 3(1) Magyar Honvédség Kiadványa, 2013.

20 Ált/29 Magyar Honvédség Szárazföldi Műveletek Doktrína (1. kiadás), MH DOFT-code: MD 3.2(1) Magyar Honvédség Kiadványa, 2015.

támadás, védelem, *halogatás*, különleges és harccal kapcsolatos tevékenységek. A doktrínának alárendelt harcszabályzatban²¹ ismét eltérően: *támadás, védelem, nem-háborús* és *kiegészítő* tevékenységek szerepelnek. Ezek nem marginális eltérések, ugyanis ezek alapfogalmak. Az, hogy még az alapfogalmak szintjén sem szabványos a mi terminológiánk és nem egységes a doktrinális szemléletünk azt jelenti, hogy a Magyar Honvédségen belül még az alapokban sincs egyetértés és nincs közös nyelv.

A csapatok szárazföldi harcászati tevékenységének fogalomrendszerében számos további súlyos ellentmondás fedezhető fel. A magyar katonai szakma releváns és mérvadó dokumentumaiban alkalmazott szakszókincs sokszínű és a NATO-szabványoktól teljesen független. A NATO-csatlakozás óta jelentős idő telt el, de az akkoriban feltárt terminológiai hiányosságok és ellentmondások jelentős része még mindig nem lett megoldva, sőt még feltárva sem.²²

Meglepő módon a felfedezett ellentmondások senkit sem zavarnak, sőt még annak sincsen sok jele, hogy bárki észrevette volna a doktrínák között feszülő ellentéteket. Ez is azt sugallja, hogy a felhasználók érdemtelenül háttérbe szorítják a doktrínákat a napi munka, az oktatás és a kiképzés során.

A 2016-ban elkezdődött és 2018-ig tartó felülvizsgálati ciklusban a tervek szerint 12 doktrína felülvizsgálata fog megtörténni. 2016-ban az Összhaderőnemi Doktrína; a Felderítő támogatás elvei és gyakorlata; az Elfogott személyek és zsákmányolt anyagok és okmányok kezelése; az Atom-, biológiai és vegyi-védelmi és a kiképzési doktrína újrajrása várható. A közelmúltban merült fel igény a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzettel és a fokozott terrorveszéllyel, valamint a katonai rendész tevékenységgel kapcsolatos doktrínákra is.

Összefoglalás

A doktrína a modern katonai alapelvek összegzése. Ezek az alapelvek vezérlik a szövetség különféle szervezeteinek tevékenységét a közös célok elérésére és a nemzeti célok támogatására. Így tehát a szabványos NATO-doktrínákon nyugvó magyar katonai gondolkodás Magyarország biztonságának egyik alapvető pillére.

A doktrinális gondolkodás elhanyagolása megfosztaná a hadsereget a módszeres gondolkodástól, a szövetségi együttműködés lehetőségétől, a haderő konzisztens fejlesztésétől. A doktrínák nem a magasabb parancsnokságok szűk szakértőinek belügye, hanem a kiképzés, az oktatás elengedhetetlen eszközei, biztosítják a katonai gondolkodás alapjainak megismerését nem csak katonáknak, de biztonságpolitikai szakértőknek és a civil szféra szakembereinek egyaránt. A doktrínák ugyanis

21 Ált/59 Magyar Honvédség Szárazföldi Haderőnemének Harcszabályzata IV. rész, Magyar Honvédség Kiadványa, 2013.

22 Mező András: A szárazföldi harcászati tevékenységek fogalomrendszere. Honvédségi Szemle, 2014/1. https://www.parbeszed.hm.gov.hu/sites/kulso/aktualitasok/honvedsegiszemle/Documents/2014/1/HSz%201_beliv_119-135.pdf, Letöltve: 2016. január 25. és Mező András: Felkelés elleni hadviselés a doktrínákban. Hadtudomány, 2015. elektronikus szám. http://mhht.eu/hadtudomany/2015/2015_elektronikus/9_MEZO_ANDRAS.pdf, Letöltve: 2016. január 25.

megkerülhetetlenek, mert kapcsot jelentenek a politika és a hadműveleti szint között, a célok és az eszközök közötti viszonyt, a célok katonai megvalósításának módszereit írják le. A doktrínák és a politika közötti ilyen kapcsolat jelenleg nem szabályozott, meglehetősen gyenge és esetleges. Ennek eredménye, hogy a politikai élet meghatározó szereplői nem ismerik a MH doktrinális elveit és képességeit, ezért elvárásaik sok tekintetben túlzóak és meghaladják a lehetőségeket.

A magyar doktrínák kidolgozásának rendszere jól olajozott gépezetként működik. A kidolgozás a kisebb-nagyobb döccenők és a szabályozás hiánya ellenére is megfelelő mennyiségben készíti el az MH igényei szerinti doktrínákat.

Súlyos problémának tartom, hogy a kidolgozás folyamatát sem megfelelő szakmai sem előjárói érdeklődés nem követi, így a doktrínák nem tartalmazzák a hadsereg vezetésének álláspontját és nem harmonizálnak egymással. Ennél nagyobb kihívás, hogy kifejezett céljukat, az interoperabilitást sem érik el, mert még az alapfogalmak szintjén is eltérnek a NATO doktrínáktól. A hazai doktrínafejlesztés másik súlyos problémája volt az a sajátos szemlélet, amely láthatatlan nemzeti sajátosságokra hivatkozva megakadályozta a szövetségi elvárások és a modern hadviselés szövetségben elfogadott elveinek érvényesülését.

A NATO doktrínáinak megismerése és elfogadása nem a nemzeti érdekek ellen hat, hanem éppen ellenkezőleg: elősegíti alapvető érdekeink érvényesülését, hazánk biztonságának garantálását. Reményeim szerint ez már a múlté és a MH doktrínafejlesztése a jövőben összhangba fog kerülni a NATO doktrínahierarchiával.

A magyar katonai gondolkodás nem mondhat le a doktrínákról, mert az elvileg azt jelentené (Decker vezérezredes szavaival), hogy a Magyar Honvédségnek nincs közös filozófiája, egységes nyelvezete és így az erő kifejtései sem egységesek.

IRODALOMJEGYZÉK

- John G. Hines and Donald Mahoney: Defense and Counter offensive under the New Soviet Military Doctrine. RAND National Defense Research Institute, ISBN 0-8330-1084-0, Santa Monica, CA www.rand.org/dam/rand/pubs/reports/2007/R3982.pdf, (Letöltve: 2015. december 21.)
- Pekó József: A katonai doktrína-korszerűsítés elvi hátteréről. <http://www.zmne.hu/kulso/mhtt/hadtudomany/1999/ht-1999-1-6.html> (Letöltve: 2015. december 05.)
- Mórocz Lajos: Katonai doktrína, biztonságpolitika. Társadalmi Szemle, 1991/8–9. szám
- Perjés Géza: A katonai doktrínáról. Beszélő Online, 35. szám, évfolyam 2. szám 38., <http://beszelo.c3.hu/cikkek/a-katonai-doktrináról> (Letöltve: 2016. január 24.)
- Allied Administrative Publication (AAP)-06(2014). NATO Glossary of Terms and definitions, 2014.
- Carl von Clausewitz: A háborúról. Szerk: M. Szabó Miklós. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2013. ISBN 978 963 327 599 3
- AAP-47 (A) Allied Joint Doctrine Development Supplement to AAP-3 (J). September 2011., Edition A Version 2, NSO webpage: <http://nso.nato.int/nso/nsdd/listpromulg.html> (Letöltve: 2015. december 05.)
- Katonai Műveletek tervezése – a Brit Katonai Doktrína. Army Code: 71451, 1996. A Honvéd Vezérkar Euro-atlanti Integrációs Munkacsoport kiadványa (magyar fordítás)
- Mike Chapple and David Seidl: Cyber warfare: Information Operations in a connected world (Information Systems Security & Assurance). Jones and Bartlett Publishers, 2014. ISBN-10: 1284058484, ISBN-13: 978-1284058482

- Developing Joint Doctrine Handbook. 4th Edition, The Development, Concepts and Doctrine Centre, UK Ministry of Defence, Shrivenham, Swindon, November 2013.
<https://www.gov.uk/government/publications/developing-joint-doctrine-handbook>
(Letöltve: 2014. november 15.)
- Kiss Petra: A magyar stratégiai gondolkodás változása a nemzeti stratégiák tükrében. Hadtudomány, 2012/3–4. szám. http://www.mhht.eu/hadtudomany/2012/3_4/HT_2012_3-4_Kiss_Petra.pdf
(Letöltve: 2016. december 18.)
- Nemzeti Biztonsági Stratégia. (2012), http://2010-2014.kormany.hu/download/f/49/70000/1035_2012_korm_hatarozat.pdf,
(Letöltve: 2015. december 7.)
- Nemzeti Katonai Stratégia. (2012), http://www.kormany.hu/download/a/40/00000/nemzeti_katonai_strategia.pdf (Letöltve: 2015. december 7.)
- Deák János: A nemzeti katonai stratégiai gondolkodás fejlődése. Honvédségi Szemle, 2012/6. szám
- Pap Andrea őrnagy: A Honvédelmi Minisztérium gazdálkodásának aspektusai a 2005–2011 közötti időszakban. Doktori (PhD) értekezés. NKE Hadtudományi Iskola, 2013.
http://uni-nke.hu/downloads/konyvtar/digitgy/phd/2014/pap_andrea.pdf
(Letöltve: 2016. december.18)
- Tálás Péter: A nemzeti katonai stratégia és a magyar stratégiai kultúra. Hadtudomány 2013/3–4. Ált/43 MH Összhaderőnemi Doktrína. (3. kiadás), MH kiadványa, 2012., MH DOFT kód: ÖHD (3) AJP-01(E) Allied Joint Doctrine. Study Draft, 2015.
- AAP-47 (A) Allied Joint Doctrine Development Supplement to AAP-3 (J). September 2011., Edition A Version 2
- AAP-03(J) Joint Implementation Guide. Ed 1 Rev 2, NSO honlap:
http://nso.nato.int/nso/zzLinks/AAP3%28J%29_Related.html (Letöltve 2015. február 17.)
- Zoltán Szenes: NATO Security Challenges and Standardization. Hadmérnök, XI. évf. 3. sz. 2016. szept. Ált/24 Magyar Honvédség Kiképzési doktrína. (1. kiadás), MH DOFT-code: KIKD 7 Magyar Honvédség Kiadványa, 2012.
- EÜ/7 Magyar Honvédség Összhaderőnemi Egészségügyi Doktrína. (2. kiadás), MH DOFT-code: EÜD 4 Magyar Honvédség Kiadványa, 2012.
- Ált/38 Magyar Honvédség Összhaderőnemi Műveletek Doktrína. (1. kiadás), MH DOFT: MD 3(1) Magyar Honvédség Kiadványa, 2013.
- Ált/29 Magyar Honvédség Szárazföldi Műveletek Doktrína. (1. kiadás), MH DOFT-code: MD 3.2(1) Magyar Honvédség Kiadványa, 2015.
- Ált/59 Magyar Honvédség Szárazföldi Haderőnemének Harcscsabályzata. IV. rész, Magyar Honvédség Kiadványa, 2013.